

Mensenrechten

(De andere kant van de medaille)

Van de Chinese Muur in Peking naar het Karstgebergte in Zuid-China. Wie een reis van aaneengeschakelde hoogtoppen door China maakt, zal weinig merken van de mensenrechtenschendingen die achter het prachtige plaatje schuilgaan. Ook voor frequente, zakelijke bezoekers van de Volksrepubliek blijft deze keerzijde moeilijk waarneembaar. Toch betekent dat 'niet zien', niet dat het beter gaat met de mensenrechtensituatie. Tijd voor een tussenstand.

Chinezen, maar ook buitenlandse toeristen, komen niet gemakkelijk langs de 'firewall' die ongewenste informatie op internet buiten de deur houdt

door Carolien Dircken

Chinese zakenmannen in pak rijden in hun zwarte wagen door de brede straten van Peking. Op iedere hoek van de straat prijkt een trotse aankondiging van de Olympische Spelen die China in 2008 zal hosten. Hordes toeristen volgen hun gids op weg naar het Plein van de Hemelse Vrede of het befaamde eendenrestaurant dat zich daarachter bevindt. Het gaat goed met China, zo lijkt het. Wie echter verder kijkt dan de jubelende economische groeicijfers in de Chinese kranten en de invasie van westerse toeristen, ontkomt niet aan het minder vooruitstrevende gezicht van China. Verbeteringen op het gebied van mensenrechten blijven schrikbarend achter. Zo is de doodstraf nog altijd een veelgebruikt middel om ongehoorzame burgers te straffen. Niet alleen verkrachters of moordenaars krijgen dit vonnis opgelegd, ook

belastingfraudeurs of overvallers lopen de kans in de dodencel te eindigen.

Doodstraf

Wie zich niet schuldig maakt aan een van de 68 delicten waarop de doodstraf staat, kan in China echter ook in de problemen komen. Drugsverslaafden, zwervers, bedelaars en illegale taxichauffeurs verdwijnen regelmatig achter de tralies, die laatste twee vaak zonder aanklacht en proces. Zo hoopt de regering te voorkomen dat mensen die in de aanloop van Peking 2008 de hoofdstad bezoeken, last hebben van zwervers, oplichters en prostituees die 'het straatbeeld verpesten'. Kortom: wie een belemmering vormt voor het schone, moderne stadsbeeld kan zonder pardon worden opgepakt. Een aantal jaar 're-education through labor' in een heropvoedingkamp moet hun incorrecte gedrag verbeteren en hen voorlopig van de straat houden. Demonstranten of activisten staat een soortgelijke straf te wachten. Net als boze bewoners van huizen die plaats moeten maken voor een andere bestemming. 'Verstoring van de openbare orde' is een breed begrip in China.

Vaste bezoekers van Peking hebben het zeker gemerkt. De stad verandert. Waar drie jaar geleden nog een rij kleine flats stond, rijzen moderne gebouwen nu als paddenstoelen uit de grond. De oude *hutongs* in de binnenstad maken vaak plaats voor moderne hotels, met het oog op de Olympische Spelen. Voor de bewoners van deze huizen zit er weinig anders op dan een nieuw onderkomen te zoeken. Een geringe vergoeding doet dienst als 'oprotpremie'. Protesteren is natuurlijk een optie, ware het niet dat de Chinese overheid herrieschoppers nauwlettend in de gaten houdt. Onder het mom van openbare orde kan een Chinees jarenlang worden 'weggestopt'. Als een groep bewoners denkt sterk te staan door een advocaat in de arm te nemen, bestaat ook voor die laatste de kans gearresteerd of ondervraagd te worden.

Arbeidsmigranten met een verhaal

Precies hetzelfde geldt voor figuren die het straatbeeld in China maken tot wat het is, zonder op te vallen. De vrouw die op haar bakfiets vuilnis ophaalt, de meisjes die midden in de nacht rozen proberen te verkopen en de man die op de straathoek zijn waar aanprijst, het zijn allemaal voorbeelden van arbeidsmigranten met een verhaal. In 2015 zullen er daarvan ruim driehonderd miljoen aan het werk zijn. Geboren in een dorp, waar het moeilijk is rond te komen, trekken deze arbeiders naar de steden om daar hun geluk

Verbeteringen op het gebied van mensenrechten blijven schrikbarend achter. Zo wordt de doodstraf nog altijd veel gebruikt om ongehoorzame burgers te straffen

te beproeven. Wat hen daar wacht, is echter een stortvloed aan problemen. Om legaal aan het werk te gaan, moeten de boeren zich registreren. Omdat het voor de onwetende plattelanders bijna onmogelijk is alle benodigde papieren te verzamelen, hangt hen constant een dreiging van arrestatie boven het hoofd.

Wie het wel voor elkaar krijgt legaal aan het werk te gaan, wacht andere problemen. Als arbeidsmigrant heb je in China geen recht op verzekering, gezondheidszorg of onderdak. Mankeert je iets? Dan ben je afhankelijk van de goedheid van bekenden of organisaties die je doktersrekening willen betalen. Wie niet kan betalen, krijgt ook geen behandeling. Verder staan >

Case: Ye Guozhu

Activist Ye Guozhu is het niet eens met de bestemmingsplannen. Hij wilde een demonstratie organiseren tegen de verplichte verhuizingen waarmee een aantal stadsgenoten te maken kregen in de aanloop naar de Olympische Spelen. De Chinese regering greep in. Nog voor hij ook maar de straat op kon om te demonstreren, werd hij tot vier jaar cel veroordeeld. Nog steeds zit hij zijn straf uit in de gevangenis, waar hij regelmatig tot een bekentenis wordt gedwongen met behulp van elektroshokken. De verhuizingen gaan gewoon door.

Case: Shi Tao

Yahoo speelde een grote rol in de veroordeling van de journalist Shi Tao. Een mail, waarin hij de richtlijnen van de Chinese regering met betrekking tot het herdenken van de opstand uit 1989 samenvatte, verstuurde hij via zijn Chinese Yahoo-account. Het kost hem tien jaar van zijn leven (die brengt hij in een gevangenis door), zijn vrouw (onder druk gezet om van hem te scheiden door zijn aanklagers) en zijn moeder (geïntimideerd omdat ze verzoekt om zijn vrijlating).

Mensenrechten in aanloop naar de Olympische Spelen

Amnesty International grijpt de Olympische Spelen in Peking aan om de aandacht te vestigen op de schendingen van mensenrechten. Het komende jaar zullen verschillende rapporten verschijnen waaruit blijkt of China de belofte die het bij het verkrijgen van de Spelen maakte, heeft waargemaakt.

de harde werkers bloot aan discriminatie op het werk. Slechte omstandigheden en lange werkdagen zijn eerder regel dan uitzondering.

Strengere regels en censuur

“We hebben vaak pijn en ook de gezondheid van onze kinderen is slecht,” vertelt een kleine Chinese fabriekarbeidster op een FNV-conferentie in Amsterdam begin maart. Zij en haar collega’s hebben tijdens lange dagen in een batterijfabriek blootgestaan aan straling en daardoor cadmiumvergiftiging opgelopen. “We werden naar huis gestuurd met geruststellende woorden,” deelt ze het Nederlandse publiek mee. “Amper vergoeding, geen bescherming, niks kregen we van onze werkgever. We staan machteloos en kampen nog dagelijks met de problemen.” Een moeilijke situatie waarmee ook westerse bedrijven soms te maken krijgen. Om hun producten ‘made in China’ te krijgen, maken ze gebruik van Chinese werkplaatsen die aan het oog van de westerse opdrachtgever onttrokken blijven. Bovendien krijgen sommige bedrijven te maken met strenge regels en censuur, waarbij ze de keuze moeten maken: gaan ze mee in die censuur of proberen ze hun positie te gebruiken om de censuur te omzeilen?

Om internetdiensten te kunnen aanbieden in de Volksrepubliek moeten buitenlandse bedrijven als Yahoo, Microsoft en Google rekening houden met en meewerken aan de strenge mediacensuur die de regering voert. En die liegt er niet om. In ieder internetcafé, waar ook in China, worden pagina’s geblokkeerd. Chinese burgers, maar ook buitenlandse toeristen, komen niet gemakkelijk langs de ‘firewall’ die ongewenste informatie buiten de deur houdt.

Wat kunnen we doen?

Zelfs met dit beperkte overzicht van een aantal vormen van mensenrechtenschendingen, moge het duidelijk zijn: China is nog niet half waar het moet zijn. Toch ziet Maurice Siermans, werk- >

zaam voor Amnesty International, kleine punten van verbetering. In aanloop naar de Olympische Spelen houdt hij zich bezig met mensenrechten in China. En hij ziet de eerste voorzichtige veranderingen optreden. “Voor de doodstraf is begin dit jaar de Supreme Court Review heringevoerd. Dat wil zeggen dat veroordelingen officieel pas kunnen worden uitgesproken na goedkeuring van het Hooggerechtshof. Het enige probleem is dat dit in de praktijk niet altijd zo werkt. Hetzelfde geldt voor de nieuwe mediawet. Buitenlandse journalisten mogen tot oktober 2008 rapporteren zonder lokale toestemming vooraf. Voor hun Chinese collega’s geldt dat echter niet. Sterker nog: tegen hun werk wordt harder opgetreden door de overheid.”

Hoewel de dubieuze situatie in China niet het eerste is dat de meeste toeristen, zakenmensen of journalisten opvalt, is het probleem bekend bij ministeries en andere instanties die druk kunnen uitoefenen op de Chinese regering. Dat is belangrijk, want individueel in actie komen is voor zowel westerse als Chinese activisten niet makkelijk. Sistermans: “Nederland kan echt invloed hebben op de situatie via de ambassade en ministeriële contacten, door vragen te stellen over individuele gevangenen en informatie te vragen over hun rechtsgang. Ook contact leggen met de gevangenen kan helpen. Het biedt die mensen bijzonder veel bescherming en erkenning.”

**De vrouw die op haar bakfiets
vuilnis ophaalt, de meisjes die
rozen verkopen
en de man die op straat
zijn waar aanprijst, het zijn
allemaal arbeidsmigranten
met een verhaal**

Lange weg te gaan

Uiteraard is de vooruitgang van China op dit gebied niet enkel en alleen afhankelijk van de druk die buitenlandse instanties daarop uitoefenen. Ook de bevolking zelf kan die druk uitoefenen. “Hoewel het aantal mensenrechten-activisten en geleerden – groepen die met hun inzet voor verbetering vaak het meest bereiken – klein is, kan de bevolking van grote invloed zijn,” legt Sistermans uit. “Afgelopen jaar zijn er 86.000 grote protesten geweest waarin het werk massaal werd neergelegd en mensen de straat opgingen. En dan zijn er nog webprotesten die in enkele gevallen tot een wetswijziging hebben geleid.”

Toch ziet Sistermans het niet gebeuren dat China alle beloftes nakomt die het land heeft gedaan in 2001 bij het verkrijgen van de Spelen. “Afschaffing van de doodstraf binnen nu en een jaar acht ik onmogelijk, net als persvrijheid voor Chinezen. Er ligt een morele plicht bij de internationale pers om hun privileges optimaal te gebruiken.”

Ondanks economische groei, massa’s toeristen en volop aandacht van de westerse media, blijft China een land waar mensenrechtenschendingen een groot probleem vormen. Achter het mooie gezicht van het landschap en de vriendelijke mensen, gaat een minder mooie wereld schuil. In 2004 kopten de Nederlandse kranten: “Het gaat goed met mensenrechten in China.” En dat naar aanleiding van een tweedaags bezoek van onze minister-president.

Maar wie goed om zich heen kijkt, ziet ongunstige veranderingen: weg zijn de smalle steegjes, de migrantenarbeider op de hoek en de bedelaar voor de deur. Weg zijn de dagelijkse verhalen van de journalist met de interessante *blog* op het web. Economisch gaat het de wereldmacht voor de wind en de eerste kleine vooruitgang is zichtbaar. Maar er is nog een lange weg te gaan voor China echt aan beide kanten van de medaille schittert. 友